

2025-09-22

Dnr komm2025/00358

Socialdepartementet
103 33 Stockholm**Remissvar avseende SOU 2025:39 Digital teknik på lika villkor –
En reglering för socialtjänsten och verksamhet enligt LSS**

(dnr S2025/00778)

Statens medicinsk-etiska råd (Smer) har till uppgift att belysa och bevaka medicinsk-etiska frågor ur ett övergripande samhällsperspektiv.

Smers synpunkter

Utredningens diskussion är djupgående och allsidig och förslagen därför väl underbyggda. Smer tillstyrker i stort utredningens olika förslag men med förbehåll och anmärkningar enligt nedan. Synpunkterna berör värden och intressen som rådet ofta har anledning att värna och betona: självbestämmande, jämlikhet, patient-/brukarperspektiv och ansvarsfördelning

Utredningen föreslår att digitala tekniker får användas vid alla insatser som ges enligt SoL och LSS. [...] ”Den enskilde har inte en oinskränkt rätt att välja hur en insats genomförs, men insatsen ska alltid vara av god kvalitet. Kravet på god kvalitet inbegriper att hänsyn tas till den enskildes åsikt och önskemål.” (Sammanfattning, s. 17–18; kap. 3.1–3.6.3; 4.1–4.5)

Utredningens formuleringar lämnar den enskildes reella alternativ till digitala tekniker obestämt. I vilken utsträckning ska brukare som inte vill eller kan använda digitala lösningar ges likvärdiga, analoga alternativ? I takt med att tekniken utvecklas, blir vanligare och billigare kan alternativen bli dyra och tidskrävande, hur ser den enskildes valmöjligheter då ut? Smer föreslår

regeringen att i den fortsatta beredningen hantera frågan om hur valfrihet och rätten att tacka nej påverkas vid en utveckling från digital teknik som komplement, till en framtid där det mer och mer blir standardalternativ.

Utredningen föreslår att ”Den enskilda kan få betala för digital teknik som används vid insatser” (s. 66) [...] Kommunen får ta ut skälig ersättning för stöd och hjälpinsatser enligt SoL” (kap 4.7, s. 137)

Rådet anser att tillgången till digital teknik inte ska påverkas av befintlig ekonomisk ojämlikhet eller i sig själv bidra till ökad ekonomisk ojämlikhet (genom t.ex. kostnader för installation, abonnemang, underhåll, träning/instruktion etc.). Regeringen bör i den fortsatta beredningen tydligt uttala en jämlikhetssträvan genom att klargöra att det är huvudmännen som bär kostnader för teknik, anpassning och support, inte den enskilde brukaren.

Utredningen föreslår att ”En persons beslutsförmåga bör bedömas individuellt i varje konkret situation. Det bör inte regleras hur bedömningen av den enskildes förmåga att lämna samtycke ska göras. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram ett metodstöd för att personalen ska kunna stödja personer med nedsatt beslutsförmåga att uttrycka sin inställning till personuppgiftsbehandling.” (kap. 10.7, s. 340)

Rådet delar utredningens syn att beslutsförmåga inte är en rent medicinsk bedömning, men ser behov av tydlig vägledning för hur sådana bedömningar ska göras, bland annat för att motverka godtycke. Metodstödet bör utformas *i dialog med brukarorganisationer* och både metodstödet och hur det praktiseras bör bli föremål *för återkommande översyn* eftersom det berör en principiellt viktig fråga.

Utredningen föreslår att ”Regleringen ska vara teknikneutral” [...] ”en teknikneutral reglering ger utrymme åt framtida tekniska innovationer och nya användningsområden för befintlig teknik. En lagstiftningsteknik som avser specifika tekniska lösningar skulle snabbt bli daterad.” (kap. 8.5. s.234)

Smer instämmer i vikten av en framtidssäkrad reglering, men vill framhålla att avancerad *artificiell intelligens* (AI), t.ex. system för beslutsstöd eller automatiserad bedömning av risk eller behov, kan kräva specifika etiska och rättsliga ramar. Som rådet uppmärksammat tidigare väcker sådana tekniker frågor som bör ges särskild uppmärksamhet: oklara ansvarsförhållanden, bristande transparens och risker för inbyggd bias. Särskilt frågan om ansvarsförhållande blir alltmer svårbedömt i takt med AI-systemens utveckling, och i den fortsatta beredningen bör detta klargöras mer specifikt.

Ärendet behandlades vid ordinarie sammanträde den 29 augusti 2025. Remissvaret har därefter beslutats per capsulam. I beslutet har deltagit Sven-Eric Söder, ordförande, Clara Aranda, Yasmine Bladelius, Christer Jonsson, Åsa Gyberg Karlsson, Per Landgren, Anton Nordqvist och Malin Sjöberg Högrell – samtliga ledamöter i rådet. I beredningen har också sakkunniga Lilas Ali, Erika Borgny, Anders Castor, Göran Collste, Niklas Juth, Kerstin Nilsson, Marie Sten, Anna Tunlid, Lena Wahlberg och Kavot Zillen deltagit. Ärendet har föredragits av utredningssekreterare Henrik Ahlenius.